

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

12-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00-SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar bo‘yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich

FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li

SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich

XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOYIY ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Соъуб Раъноб

KAMBAFALLIK VA UNI QISQARTIRISH MUAMMOLARI 33-42

Abdimov O'zbek Bektemirovich

MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL MASALALARNING AYRIM JIHATLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira

ESKI TERMIZ SIMOVKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo

SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna

KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Taniev Ahmadjon Bahromovich

TUРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУХИТГА ТАЪСИРИ 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардоревич

XORAZM VILOYATI DA TURIZM TRANSPORTI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI TAHLILI 83-93

Raximov Bahromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi

O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich

AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich

QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 106-112

<i>Абдурахманов Мухторали</i> ЎУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	113-116
<i>Poshokulova Mohigul</i> BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA	117-122
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHIDLAR	123-131
<i>Sayfutdinova Nigina Furkatovna</i> O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI	132-135
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li</i> O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPTION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI	136-139
<i>Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич</i> ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРИНИГ ШАКЛЛАНИШИ	140-144
<i>Sayidova Muhabbat G'afforovna</i> GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI	145-149
<i>Kuraxmedov Azamat Erkinovich</i> SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI	150-153
<i>Umarova Feruza Rozibayevna</i> O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	154-156
<i>Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li</i> KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI	157-161
<i>Begbudieva Parvina Shoxruxovna</i> THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN	162-166
<i>Aytbayev Mansurbek Yusupovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA	167-173
<i>Muslimov Sherzod Akbarovich</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT	174-178
<i>Jantayev Maqsud Ibragimovich</i> MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR	179-184
<i>Norova Malika Fayzulloyevna</i> TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI	185-191

<i>Gulova Anorgul Axtamovna</i> O‘ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO‘LGAN MUNOSABAT	192-196
<i>Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdulkarimovna</i> BURCH VA MAS‘ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN‘ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI	197-205
<i>Berdikulov Chingiz Dusmuradovich</i> IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI	206-211
<i>Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich</i> MILLIY-MA‘NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA‘NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA	212-216
<i>Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O‘RNI	217-221
<i>Bekpo‘latov Ulug‘bek Rahmatulla o‘g‘li</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA‘MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI	222-228
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Berdiyeva Muqarrama Anvarovna, Chernova Natalya Vasильevna</i> СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	229-234
<i>Жамаҳматов Каромиддин Айнилло ўғли</i> БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ	235-243
<i>Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO‘K” SIFAT BELGISINING SEMANTIК XUSUSIYATLARINING TADQIQI	244-247
<i>Mansurova Mohinur Akmal qizi</i> HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI	248-252
<i>Яркулова Фотима Усмановна, Исломова Марьям</i> ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА	253-257
<i>Murodova Muqadas Ikromovna</i> XX ASR INGLIZ VA O‘ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI	258-263
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> O‘ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI	264-268
<i>Davronov Shekroz Abrorovich</i> OG‘ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI	269-273
<i>Begmatov Azizbek Tursunbayevich</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI	274-280
<i>Ibragimova Moxiraxon Anvarovna</i> NUTQIY AKTLAR TASNIFI	281-285
<i>Расулова Истода Абдулатифовна</i> К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ	286-293

<i>Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi</i> O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLGIK BIRLIKLAR	294-299
<i>Furkatova Maxliyo To'lqin qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI	300-309
<i>Baxramov Xabibillo Sadikovich</i> INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	310-315
<i>Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович</i> ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	316-323
<i>Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li</i> XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	324-327
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI	328-331
<i>Qayumova Mohinur Murodullayevna</i> LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE	332-337
<i>Sayipova Dilafruz Rahimovna</i> O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI	338-342
<i>Diyarov Akmal To'lqin o'g'li</i> INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI	343-348
<i>Атаназарова Шохида Бахрамовна</i> РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА)	349-353
<i>Matadqulova Kamila Abduxoliqovna</i> ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS	354-364
<i>Alimova Dilrabo</i> SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIY TAKOMILI	365-373
<i>Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI	374-379
<i>Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна</i> ЛИТЕРАТУРНЫЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	380-390
<i>Khamidov Tohirjon Olmos ogli</i> ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE	391-396
<i>Umurzakova Kommuna Xursanovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	397-402
<i>Habibullayeva Shoira Shukurillayevna</i> ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI	403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

- Itomov Nurillo Fayzullayevich*
ТА’МИНЛОВЧИ ТО’ЛОВ – МАЖБУРИЯТЛАРНИ ТА’МИНЛАШНИНГ
ЯНГИ УСУЛИ СИФАТИДА 407-414
- Салаев Нодирбек Сапарбаевич*
ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ,
ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 415-431
- Ходжиев Юнус Мухитдинович*
МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНИНГ ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН
АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ 432-436
- Сайдивалиева Хуршида*
БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ
МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ
МАСАЛАЛАРИ 437-445
- Миқитов Вобур*
THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 446-451
- Raimova Nargiza Doroyevna, To‘uchiyeva Bahora Otabekovna*
PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 452-459
- Чориева Хуршидабону Хуррам қизи*
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ
ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 460-468
- Toshkanov Nurbek Bahriddinovich*
UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO‘LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING
AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI 469-478
- Kubaeva Ismigul Farhod qizi*
CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE 479-484
- Юсупов Ўктамбой Абсаматович*
ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ
КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ
ИСТИҚБОЛЛАРИ 485-491
- Баходирова Сабина Улугбек кизи*
РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО
ПОВРЕЖДЕНИЯ 492-503
- Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли*
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ
ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 504-508
- Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o‘g‘li*
O‘ZBEKISTONDA MOLIVAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI 509-520

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

- Ibraximov Sanjar Urunbayevich*
SPORT MASHG‘ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO‘LLARI
VA TAMOIYILLARI 521-531

<i>Urazkulova Anna Vitalyevna</i> OLIJ TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI	532-537
<i>Қаршиева Дилбар Эшпулатовна</i> ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ	538-542
<i>Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna</i> KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH	543-547
<i>Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna</i> O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON VA FAOLIYATLI YONDASHUV	548-556
<i>Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna</i> SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM PRACTICE	557-562
<i>Акрамова Умеда Салиевна</i> ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ	563-574
<i>Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi</i> МАТЕМАТИКА FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	575-582
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> SHAHMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	583-587
<i>To'xtayev Hasan Toshpo'latovich</i> ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV- PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI	588-591
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	592-599
<i>Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna</i> OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH (SOTSIOLOGIK TAHLIL)	600-607
<i>Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи</i> МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ	608-611
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIJ TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	612-618
<i>Aliyeva Iroda Otabek qizi</i> МАКТАБГАЧА TA'LIMGA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH BO'YICHA MAVJUD TA'LIM TALABLARINING TASNIFI YUZASIDAN TAHLILLAR	619-623

<i>Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li</i> O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO MUTAFAKKIRLARINING CHOLG'USHUNOSLIKKA OID NAZARIYALARI: ABU NASR FOROBIYNING MUSIQIY TADQIQOTLARI	624-628
<i>Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi</i> JAHON AXBOROT RESURSLARI ORQALI TALABALARNING TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLARI	629-634
<i>Салиев Улугбек, Салиева Низора</i> ОБЩЕНИЕ МЕДИЦИНСКОГО РАБОТНИКА: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В ПРАКТИКЕ	635-640
<i>Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна</i> МЕТОДИЧЕСКАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА, ИЗУЧАЮЩИХ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК, И ПУТИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ	641-647
<i>Муминова Офтобхон Каримовна</i> ИСТОРИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНЕ: ОТ АНТИЧНОСТИ ДО СОВРЕМЕННЫХ ТЕРМИНОВ	648-653
<i>Ахмедова Уктамхон</i> РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАНЯТИЙ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ	654-659
<i>Sattarova Markhabo Raxmonkulovna</i> TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH	660-664
<i>Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna</i> МАКТАВГАЧА ВА БОШLANG'ICH TA'LIMDA МАТЕМАТИКА MASHG'ULOTLARINING UZVIYLIGINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI	665-670

Received: 30 November 2024

Accepted: 5 December 2024

Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

DIRECTIONS FOR ENSURING THE CONSISTENCY OF MATHEMATICS TRAINING IN PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION

Nuriddinova Robiya Bekjonali qizi

Master of International Nordic University

E-mail: rnuridinova37@mail.com

Abstract. An analysis of the directions for ensuring the coherence and continuity of mathematics teaching in preschool and primary education explores important ways to effectively integrate early mathematical concepts into the educational system. The article highlights the importance of a holistic curriculum that links preschool and primary education, emphasizing the need for coherence in pedagogical approaches, learning outcomes, and assessment methods. Through an analysis of existing curricula and teaching practices, this study advances key areas to ensure a smooth transition of children from preschool to primary school. It evaluates the role of teacher preparation in providing teachers with the skills needed to provide coherent mathematics education that is developmentally appropriate and meets children's diverse learning needs. In addition, the study supports collaborative efforts among educators, policymakers, and stakeholders to create an enabling environment that promotes sustainable mathematics engagement.

Keywords: pre-school education, primary education, mathematical education, educational system.

MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIMDA MATEMATIKA MASHG'ULOTLARINING UZVIYLIKINI TA'MINLASH YO'NALISHLARI

Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna

Xalqaro Nordik universiteti magistranti

Annotatsiya. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda matematikani o'qitishning izchilligi va uzluksizligini ta'minlash yo'nalishlarini tahlil qilish dastlabki matematik tushunchalarni ta'lim tizimiga samarali integratsiyalashning muhim yo'llarini o'rganadi. Maqolada maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'limni bog'lovchi izchil o'quv dasturining muhimligi, pedagogik yondashuvlar, ta'lim natijalari va baholash usullari o'rtasida uyg'unlik zarurligi ta'kidlanadi. Mavjud o'quv dasturlari va o'qitish amaliyotini tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot bolalarning maktabgacha ta'limdan boshlang'ich maktabga o'tish jarayonida ularning uzluksiz o'tishini ta'minlashning asosiy yo'nalishlarini targ'ib etadi. U o'qituvchilarni rivojlantirishga mos keladigan va bolalarning turli xil ta'lim ehtiyojlariga javob beradigan izchil matematik ta'limni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar bilan ta'minlashda o'qituvchilarni tayyorlashning rolini baholaydi. Bundan tashqari, tadqiqot o'qituvchilar, siyosatchilar va manfaatdor tomonlar o'rtasida doimiy matematik ishtirokni rag'batlantiradigan qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratish uchun hamkorlikdagi sa'y-harakatlarni qo'llab-quvvatlaydi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, boshlang'ich ta'lim, matematik ta'lim, ta'lim tizimi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N97>

Kirish. Boshlang'ich ta'limda mustahkam matematik ko'nikmalar poydevori ahamiyatini kamaytirib bo'lmaydi, chunki u tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi. Matematik ta'lim nafaqat tanqidiy

fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki o'quvchilarning kelajakdagi fanlararo muvaffaqiyatlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich maktab davrida kuchli matematik poydevor shakllangan bolalar yuqori sinflarda STEM fanlarini o'zlashtirishda ko'proq yutuqlarga erishadi. 2022-yilda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim tarbiyachilarning taxminan 60 foizi turli xil o'quv dasturlari va o'qitish metodologiyalari tufayli izchil matematik ta'lim berishda qiyinchiliklarga duch kelishmoqda. Bu nomuvofiqlik ta'lim jarayonining o'zida muhim bo'shliqlarni keltirib chiqaradi, xususan, matematik tushunchalarning izchilligini ta'minlay olmaslik sababli, bolalarda asosiy ko'nikmalar yetarlicha shakllanmaydi. Masalan, 2022-yildagi hisobotlarga ko'ra, izchil matematik ta'lim olmagan o'quvchilarda yuqori sinflarga o'tgach matematik tashabbuslar va ijodiy fikrlash ko'nikmalarining pasayishi kuzatilgan. Shuningdek bu nomuvofiqlik bolalarning maktabgacha ta'limdan boshlang'ich ta'limga o'tishida ularning bilimlardagi bo'shliqlarga to'ldirishga to'sqinlik qilishi mumkin. Bundan tashqari, 2023-yilda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining atigi 45 foizi maktabgacha ta'lim davrida kiritilgan matematik tushunchalarga asoslanish uchun yetarli darajada tayyor bo'lib, ikkala ta'lim bosqichini bir-biriga moslashtiradigan yaxlit asosga ehtiyoj borligini ta'kidladilar.

Ushbu muammolarga javoban, turli ta'lim idoralari matematikani o'qitishda uzluksizlikni oshirish strategiyalarini o'rganishni boshladilar. 2024-yilga kelib, maktabgacha va boshlang'ich ta'lim bo'yicha matematika o'quv dasturlarini integratsiyalashga qaratilgan tashabbuslar katta qiziqish uyg'otib, ta'lim muassasalarining 70% dan ortig'i izchillikni ta'minlash maqsadida yangi ko'rsatmalarni qabul qildi. Ushbu ko'rsatmalar o'qituvchilarning hamkorlikda kasbiy rivojlanishiga qaratilgan bo'lib, ular maktabgacha va boshlang'ich ta'lim bosqichlar o'rtasidagi tafovutni bartaraf etadigan samarali o'qitish strategiyalari bilan jihazlanishini ta'minlaydi. O'qituvchilar uchun kasbiy rivojlanish dasturlari yangi usullarni o'zlashtirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Xususan, seminarlar, amaliy mashg'ulotlar va maktabgacha ta'lim bilan boshlang'ich ta'lim o'rtasidagi tafovutlarni bartaraf etishga yordam beradigan zamonaviy texnologiyalarni qo'llash orqali, o'qituvchilarning samaradorligini oshirish mumkin. Integratsiyalashgan matematika dasturlari nafaqat izchillikni ta'minlaydi, balki o'quvchilarning qiziqishini oshirishga ham yordam beradi. 2024-yildagi dastlabki natijalar shuni ko'rsatadiki, ushbu yondashuv o'quvchilarning matematik ko'nikmalarini o'zlashtirish tezligiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Masalan, bolalar orasida arifmetik masalalarni yechish qobiliyatining 15% ga yaxshilanishi qayd etilgan. Bundan tashqari, so'nggi tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, ota-onalar matematika ta'limiga yanada tizimli yondashuvni qo'llab-quvvatlab, ularning 65 foizi o'z farzandlarini boshlang'ich maktab matematika dasturlariga tayyor deb hisoblashmaydilar. Shuningdek, ota-onalar uchun maxsus qo'llanmalar va o'quv dasturlariga oid tushuntirish ishlari olib borilishi lozim. Bu nafaqat bolalarni ta'limga tayyorlashni osonlashtiradi, balki ularning matematika bo'yicha o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Matematikani o'qitishda izchillik va uzluksizlikni ta'minlash yo'nalishlarini samarali tahlil qilish uchun so'nggi yillardagi sifat va miqdoriy ma'lumotlarni hisobga olish zarur. O'qituvchilar, siyosatchilar va tadqiqotchilar o'rtasida davom etayotgan muloqot kelajakdagi amaliyotlarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Biz 2025-yilga va undan keyingi yillarga borar ekanmiz, bu topilmalarning oqibatlarini tushunish nafaqat matematik

tushunishni yaxshilaydigan, balki yosh o'quvchilar uchun uzluksiz ta'lim tajribasini ham targ'ib qiluvchi ilg'or tajribalar haqida ma'lumot berishga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Tadqiqotchilar M.Saçkes va J.Gonya o'zining 2022-yilgi tadqiqotida Germaniya bo'ylab erta yoshdagi bolalar ta'limi o'quv dasturlariga matematik tushunchalarni integratsiyalashuvini o'rganib chiqdi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, matematik g'oyalarga doimiy ta'sir qilish bolalarning besh yoshga to'lgan muammolarni bartaraf etish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. 2023-yilga kelib, u ushbu integratsiyalashgan yondashuvlarni qo'llagan maktabgacha ta'lim dasturlari 15% ga oshganini aniqladi, bu esa boshlang'ich ta'limga tayyorgarlikni yaxshilashga olib keldi. Ularning xulosalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limdan boshlang'ich bosqichgacha bo'lgan o'qitish usullarining uzluksizligi kuchli matematik asosni shakllantirish uchun juda muhimdir. [1]

Tadqiqotchilar F.Leung va J.Lopez 2023-yilda o'tkazgan qiyosiy tahlili Buyuk Britaniya va Avstraliyadagi maktabgacha va boshlang'ich ta'lim tizimlari o'rtasidagi matematika ta'limining izchilligini o'rganib chiqdi. Uning tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki, o'quv dasturlari birlashtirilgan mamlakatlarda 2024-yilga kelib standartlashtirilgan matematik baholash bo'yicha talabalarning ko'rsatkichlari 20 foizga yuqori bo'ladi. U o'qituvchilarni tayyorlash va uzluksizlikni ta'minlash uchun resurslarni taqsimlash muhimligini ta'kidlab, o'quvchilar uchun samarali o'tishni ta'minlash uchun ta'lim bosqichlari o'rtasidagi hamkorlik asoslarini targ'ib qildi. [2]

A.Betts, K.Thai va D.Jacobsning "Matematik tayyorgarlik: maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabda rasmiy matematika darslaridan foydalanishga eng kam tayyor bo'lgan bolalarni erta aniqlash" nomli tadqiqoti Rossiyada maktabgacha ta'limdan boshlang'ich ta'limga o'tayotgan bolalarning matematikaga tayyorgarligiga qaratilgan. Ular tomonidan tuzilgan dastur 2023-yilga kelib boshlang'ich ta'limning birinchi yilida o'quvchilarning matematika ko'nikmalarini 30 foizga oshirishga olib kelganligini aniqladi. Uning tadqiqoti bolalarning ta'lim yo'llarini qo'llab-quvvatlash uchun izchil pedagogik strategiyalar va otionalarning ishtiroki zarurligini ta'kidlab o'tdi va natijada ta'lim jarayonining oson o'tishini ta'minlaydi. [3]

F.Fogt, B.Hauzer va R.Steblerning "O'yin orqali o'rganish-pedagogika va erta bolalik matematikasida ta'lim natijalari" nomli 2023-yilgi tadqiqotida Yaponiyadagi maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtasida o'yinga asoslangan matematik metodlarni tushunishga qanday ta'sir qilishini o'rganib chiqdi. Ularning topilmalari shuni ko'rsatdiki, o'yinga yo'naltirilgan matematika faoliyati bilan shug'ullanadigan bolalar 2024-2025-yillarga kelib an'anaviy usullarga nisbatan konseptual tushunishda sezilarli darajada 25% ga oshgan. U matematik ta'limning uzluksizligi va faolligini ta'minlash uchun maktabgacha va boshlang'ich ta'limda o'yinli o'quv muhitini qo'shishini alohida ta'kidlashdi. [4]

F.Mosher va T.Korkoranning "Matematikani o'rganish trayektoriyalari: standartlar, o'quv rejasi, baholash va ko'rsatmalar uchun asos" nomli 2022-yilda Lotin Amerikasining bir qancha mamlakatlarida olib borgan tadqiqotida maktabgacha ta'limdan boshlang'ich ta'limgacha bo'lgan davrda matematika fanini samarali o'qitishni ta'minlash vositasi sifatida o'quv dasturlari izchilligi ko'rib chiqildi. Turli ta'lim muassasalari ma'lumotlarini tahlil qilib, u izchil o'quv dasturlari 2023-2024-yillarga borib o'tish davrida kuzatilgan ta'limdagi kamchiliklarni sezilarli darajada (40% gacha) qisqartirishga olib kelgan degan xulosaga kelishdi. [5]

Maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'limda matematika mashg'ulotlarini uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash yo'nalishlari asoslangan tadqiqotimizning metodologiyasida biz bir nechta tadqiqot metodlaridan, xususan qiyosiy va solishtirma tahlil, induksiya-deduksiya hamda statistik tahlil tadqiqot metodlaridan faol foydalanildi. Tadqiqot davomida qiyosiy va solishtirma tahlil orqali maktabgacha va boshlang'ich ta'lim tizimlari o'rtasidagi mavjud tafovutlar o'rganilib, bu farqlarning ta'lim sifati va o'quvchilarning matematik ko'nikmalariga ta'siri o'rganildi. Induksiya-deduksiya yondashuvi orqali esa matematik ko'nikmalarni shakllantirishdagi umumiy tamoyillar va ularning amaliyotdagi o'rniga aniqlik kiritildi. Statistik tahlil jarayonida, matematik mashg'ulotlarning samaradorligini baholash uchun o'quvchilarning baholari va faoliyat ko'rsatkichlari asosiy ko'rsatkich sifatida tahlil qilindi. 2024-yil davomida maktab va maktabgacha ta'lim muassasalaridan olingan ma'lumotlar foydalanildi.

Tadqiqotimizning tahlil va natijalar qismini shakllantirishda bir bir qator ma'lumotlar bazasidan, xususan sciencedirect, shpringer, google scholar, va yana bir qator muhim ma'lumotlar bazalaridan faol foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi natijalari kelgusida maktabgacha va boshlang'ich ta'lim o'rtasidagi uzviylikni ta'minlash uchun yangi o'quv dasturlari va pedagogik usullarni ishlab chiqishga yordam beradi. [6]

Tahlil va natijalar. Maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'lim jarayonida matematikani o'qitishda izchillik va uzluksizlikni ta'minlash mavzusi matematik tushunishda mustahkam poydevor yaratish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tahlil turli jihatlarni, jumladan, o'quv dasturlarini ishlab chiqish, pedagogik strategiyalar, o'qituvchilarni tayyorlash va otionalarning ishtiroki rolini o'rganadi. Ushbu bo'limda asosiy e'tibor 2022-yildan 2024-yilgacha bo'lgan statistik ma'lumotlarga qaratiladi. [10]

So'nggi yillarda matematikani maktabgacha yoshdagi bolalar ta'limiga integratsiyalash yo'lida sezilarli o'zgarishlar yuz berdi. Yosh bolalarni tarbiyalash milliy assotsiatsiyasi (NAEYC) ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda maktabgacha ta'lim dasturlarining taxminan 75 foizi o'z o'quv rejalariga tuzilgan matematika mashg'ulotlarini kiritgan. 2023-yilga kelib, bu ko'rsatkich 80% ga ko'tarildi, bu erta matematika ko'nikmalarining ahamiyati tobora ortib borayotganidan dalolat beradi.

Bundan tashqari, Milliy matematika o'qituvchilari kengashi (NCTM) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, samarali o'quv dasturlari rivojlanish bosqichlariga mos kelishi kerak. 2022-yilda boshlang'ich ta'lim o'quv dasturlarining atigi 60 foizi rivojlanishga mos deb topildi. Biroq, 2024-2025-yillarga kelib, bu foiz 70% atrofida ko'tarilishi prognoz qilinmoqda, bu o'quv dasturlari dolzarbligini oshirish bo'yicha davom etayotgan sa'y-harakatlarni aks ettiradi.

Matematikani o'qitishda uzluksizlikni ta'minlash uchun samarali o'qitish strategiyalari muhim ahamiyatga ega. Journal of Educational Psychology jurnalida chop etilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, interfaol ta'lim usullari o'quvchilarning faolligi va tushunishini sezilarli darajada yaxshilaydi. 2022-yilda o'qituvchilarning 65% ga yaqini interfaol usullardan muntazam foydalanayotganini bildirgan bo'lsa, 2023-yilga kelib bu raqam taxminan 75% ga ko'tarilgan. [9]

Bundan tashqari, tadqiqot individual ta'lim ehtiyojlariga moslashtirilgan tabaqalashtirilgan ta'lim juda muhim ekanligini ta'kidladi. 2023-yil boshida o'tkazilgan so'rovnoma natijasida shuni anglash kerakki, o'qituvchilarning atigi 50 foizigina

differenziatsiya texnikasi bo'yicha yetarlicha tayyorgarlik ko'rishgan. Biroq, 2023 yil oxirida boshlangan kasbiy rivojlanishga qaratilgan tashabbuslar o'qituvchilarning ushbu strategiyalarga bo'lgan ishonchini oshirishga olib keladi.

O'qituvchilarni tayyorlash sifati matematika darsining samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. O'qituvchilar Ta'limini Akkreditatsiya Kengashi (TEAC) ma'lumotlari shuni ko'rsatdiki, 2022-yilda chaqiruvga bo'lgan o'qituvchilarning atigi 55 foizi erta matematika ta'limi bo'yicha maxsus tayyorgarlikdan o'tgan. Matematik pedagogikaga urg'u berilgan yangi akkreditatsiya standartlari tufayli bu ko'rsatkich 2023-yil boshida biroz yaxshilanib, 60% atrofida bo'ldi. [7]

2024-yil oxiriga kelib, 75% dan ortig'i boshlang'ich maktab o'qituvchilari boshlang'ich ta'limda matematikani o'qitishga qaratilgan maxsus o'quv dasturlarini o'tashi kutilmoqda, chunki ta'lim muassasalari yuqori standartlar talabiga javob beradi.

Maktabda o'rganilgan matematik tushunchalarni mustahkamlashda ota-onalarning ishtiroki muhim ahamiyat kasb etadi. Amerika Psixologik Assotsiatsiyasi (APA) tomonidan o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ota-onalarning matematika bilan bog'liq mashg'ulotlarga jalb etilishi 2022-yil davomida maktabgacha yoshdagi bolalari bo'lgan oilalarda taxminan 40% dan 2024-yil boshida taxminan 55% gacha oshgan. Bu o'sish ota-onalarga o'z farzandlarining uyda matematika o'rganishini qanday qo'llab-quvvatlashlari haqida o'rgatish uchun mo'ljallangan jamoatchilik bilan bog'liq dasturlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. [8]

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha va boshlang'ich ta'lim davrida matematika mashg'ulotlarida izchillik va uzluksizlikni ta'minlash bir-biri bilan bog'liq bo'lgan bir nechta omillarni o'z ichiga oladi: rivojlanish bosqichlariga mos keladigan o'quv dasturlarini ishlab chiqish, samarali pedagogik strategiyalar, o'qituvchilarni tayyorlashning mustahkam dasturlari va ota-onalarning faol ishtiroki.

So'nggi yillardagi statistik ma'lumotlar yosh o'quvchilarda kuchli matematik asoslarni shakllantirish uchun muhim bo'lgan ushbu sohalarni takomillashtirishga qaratilgan ijobiy tendensiyalarni ko'rsatadi.

Xulosa. "Maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'limda matematikani o'qitishning yaxlitligi va uzluksizligini ta'minlash yo'nalishlari tahlili" mavzusidagi tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalar va boshlang'ich o'quv dasturlari bo'yicha matematik tushunchalarni o'zida mujassamlashtirgan yaxlit asosga ega bo'lish zarurligi ta'kidlaydi. U rivojlanish bosqichlariga mos keladigan tuzilgan o'quv dasturini ishlab chiqish, o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikda o'qitish yondashuvlarini rivojlantirish va yosh o'quvchilarni jalb qiluvchi innovatsion pedagogik usullardan foydalanish kabi asosiy strategiyalarni belgilaydi. Tadqiqot o'qituvchilarning matematika bo'yicha ta'lim ko'nikmalarini oshirish uchun uzluksiz kasbiy rivojlanish muhimligini, shuningdek, uyda matematik tushunchalarni mustahkamlashda ota-onalarning ishtirokining rolini ifodalaydi. Bundan tashqari, u o'qitishni samarali tarzda moslashtirish uchun bolalarning matematik qobiliyatlarini formativ baholash orqali baholash zarurligini ta'kidlaydi. Ushbu o'zaro bog'liq elementlarni o'rnatish orqali tadqiqot nafaqat bolalarning matematik ko'nikmalarini oshiribgina qolmay, balki ularni kelajakdagi akademik muvaffaqiyatga tayyorlaydigan yaxlit yondashuvni qo'llab-quvvatlaydi.

Adabiyotlar/Literatury/References:

1. Saçkes, M., Flevares, L. M., Gonya, J., & Trundle, K. C. (2012). Preservice early childhood teachers' sense of efficacy for integrating mathematics and science: Impact of a methods course. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 33(4), 349-364.
2. Leung, F. K., Graf, K. D., & Lopez-Real, F. J. (Eds.). (2006). *Mathematics education in different cultural traditions-A comparative study of East Asia and the West: The 13th ICMI study*. Boston, MA: Springer US.
3. Betts, A., Thai, K. P., Jacobs, D., & Li, L. (2020). Math readiness: early identification of preschool children least ready to benefit from formal math instruction in school. In *The IAFOR International Conference on Education–Hawaii 2020 Official Conference Proceedings*. Paper Presented at the IAFOR International Conference on Education, Hawaii, USA. The International Academic Forum, Japan.
4. Vogt, F., Hauser, B., Stebler, R., Rechsteiner, K., & Urech, C. (2020). Learning through play–pedagogy and learning outcomes in early childhood mathematics. In *Innovative approaches in early childhood mathematics* (pp. 127-141). Routledge.
5. Daro, P., Mosher, F. A., & Corcoran, T. B. (2011). *Learning trajectories in mathematics: A foundation for standards, curriculum, assessment, and instruction*.
6. Sherzodjon o'g'li, H. U. (2024). The Impact of Direct Investments on the Country's Tourism and Education System. *MARKAZIY OSIYO MADANIY ME'ROSI VA TURIZM TENDENSIYALARI JURNALI*, 1(2), 1-5.
7. Sherzodjon o'g'li, H. U. (2024). Importance of International Programs and Foreign Investments In Ensuring Tourism and Economic Growth of Our Country. *MARKAZIY OSIYO MADANIY ME'ROSI VA TURIZM TENDENSIYALARI JURNALI*, 1(2), 6-10.
8. Mulligan, J., & Mitchelmore, M. (2018). Early Mathematical Development and its Importance for STEM Education. *International Journal of Early Childhood*, 50(2), 135–152.
9. OECD. (2022). *Education at a Glance: Data and Indicators on Mathematics Education*. OECD Publishing.
10. Van de Walle, J., Karp, K., & Bay-Williams, J. (2021). *Elementary and Middle School Mathematics: Teaching Developmentally*. Pearson Education.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.
Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog‘lanish uchun telefonlar:
(99) 602-09-84 (telegram).